

Cirkulärnr: 16:48
Diariennr: 16/04811
P-cirknr: 16-2:28
Nyckelord: Arbetskläder, arbetsmiljö och hygienrutiner
Handläggare: Sofia Eldh, Lina Cronebäck och Frida Kertz
Avdelning: Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sektion/Enhet: Arbetsrättssektionen
Datum: 2016-09-13
Mottagare: Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik
Rubrik: Arbetskläder inom vård och omsorg (hemtjänsten).
Högsta förvaltningsdomstolens domar 1376–1383-15
och 1624-15
Bilagor: Högsta förvaltningsdomstolens domar mål nr 1376–
1383-15 och 1624-15

P A C T A

CIRKULÄR 16:48

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sofia Eldh, Lina Cronebäck och Frida Kertz

Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik

Arbetskläder inom vård och omsorg (hemtjänsten). Högsta förvaltningsdomstolens domar 1376–1383-15 och 1624-15.

Inledning

SKL vill informera om det uppdaterade rättsläget avseende frågan om arbetskläder i hemtjänsten.

Frågan kring arbetskläder i hemtjänsten har varit aktuell hos flera kommuner under de senaste åren. Ett flertal kommuner har fått förlägganden från Arbetsmiljöverket kring att säkerställa att personalen iakttar god hygien i nära kontakt med vård- och omsorgstagare, bland annat genom att tillse att kortärmade arbetskläder som tvättas i 60 C alltid används av personalen.

De två frågeställningarna som Högsta förvaltningsdomstolen har haft att ta ställning till är;

- huruvida arbetsgivaren kan föreläggas att tillhandahålla – d.v.s. köpa in – arbetskläder till personalen i hemtjänsten (Malmö stad), samt
- huruvida arbetsgivare kan föreläggas att ansvarar för tvätten av arbetstagarnas arbetskläder (Olivia hemtjänst).

Enligt arbetsmiljölagen finns en skyldighet för arbetsgivaren att ansvara för så kallad personlig skyddsutrustning om sådan behövs. Personlig skyddsutrustning är utrustning avsedd att bäras eller hållas till skydd mot risker som skulle kunna hota säkerheten eller hälsan under arbetet, till exempel skyddskläder, skyddshandskar och andningsskydd. Personlig skyddsutrustning ska inte förväxlas med vanliga arbetskläder och uniformer, som inte är särskilt utformade för att skydda arbetstagarens säkerhet och hälsa.

**Pacta – arbetsgivarorganisationen med kommunala avtal
för kommunala bolag och kommunalförbund.**

Bakgrund i målen

Malmö stad (mål nr 1376–1383-15) - tillhandahållande av arbetskläder

Bakgrunden är en begäran enligt 6 kap 6 a § arbetsmiljölagen som Kommunals huvudskyddsombud i kommunen lämnade till Arbetsmiljöverket. Kommunal ville att Arbetsmiljöverket skulle förelägga kommunen att tillhandahålla arbetskläder till den personal som arbetar inom den kommunala hemtjänsten. Arbetsmiljöverket höll dock med arbetsgivaren om att det saknas lagstöd för ett sådant föreläggande.

Kommunals huvudskyddsombud drev frågan i domstol – och slutligen har Högsta förvaltningsdomstolen avgjort frågan till arbetsgivarens fördel.

Olivia hemtjänst (mål nr 1624-15) - ansvar för tvätt

Arbetsmiljöverket beslutade att förelägga Olivia hemtjänst AB vid vite om 50 000 kr att säkerställa att arbetstagarna iakttar god hygien i nära kontakt med vård- och omsorgstagare genom att minst se till att bolaget som arbetsgivare ansvarar för tvätt av arbetskläder. Enligt Arbetsmiljöverket hade bolaget, genom att inte ansvara för tvätt av arbetskläder, inte säkerställt en god vårdhygien vid hemtjänstuppgifter i omsorgstagarens hem, vilket ansågs kunna leda till risk för ohälsa hos bolagets arbetstagare.

Olivia hemtjänst överklagade Arbetsmiljöverkets beslut i förvaltningsdomstol – och Högsta förvaltningsdomstolen har avgjort frågan till arbetsgivarens fördel.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Frågorna som behandlades i målen avsåg om Arbetsmiljöverket har författningsstöd för att förelägga en arbetsgivare att ansvara för tillhandahållande av arbetskläder, respektive ansvara för tvätt av arbetskläder, i syfte att förebygga smittspridning. Högsta förvaltningsdomstolen avgjorde båda målen den 13 juni 2016.

Domstolen konstaterar i de närmaste identiska domskälen att en förutsättning för att en tillsynsmyndighet inom ramen för sin tillsynsverksamhet ska kunna meddela bl.a. förelägganden och förbud är att åtgärden har författningsstöd. I det föreliggande fallen saknas både i arbetsmiljölagen samt i Arbetsmiljöverkets föreskrifter en reglering kring arbetsgivarens ansvar för arbetskläder.

Domstolen konstaterar dock att det i förarbetena till bestämmelsen i arbetsmiljölagen avseende arbetsgivarens ansvar för personlig skyddsutrustning även ingår en skyldighet att ägna uppmärksamhet åt att arbetskläder inte på grund av sin beskaffenhet föranleder ohälsa eller olycksfall och att det därmed finns en möjlighet för Arbetsmiljöverket att meddela föreskrifter om arbetskläder med utgångspunkt i arbetsmiljölagens allmänna bestämmelser om åtgärder för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Några sådana föreskrifter har dock inte utfärdats. Inte heller, konstaterar domstolen, innefattar föreskrifterna om mikrobiologiska arbetsmiljörisker-smitta, toxinpåverkan, överkänslighet (AFS 2005:1) någon bestämmelse som kan

ligga till grund för bifall till skyddsombudens framställningar om arbetsgivarens skyldighet att tillhandahålla arbetskläder i hemtjänsten eller för ett vitesföreläggande avseende arbetsgivarens ansvar för tvätt av desamma.

Kommentar

Domarna innebär ”vinst” för arbetsgivarna, och båda domarna rör arbetsmiljöregler, lag och föreskrifter.

Arbetsgivarna behöver inte tillhandahålla arbetskläder (Malmö stad) och inte sköta tvätt av arbetskläder (Olivia hemtjänst).

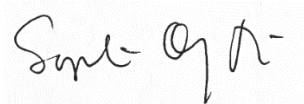
SKL:s rådgivning är att arbetsgivaren ska ha ett bra systematiskt arbetsmiljöarbete. Arbetsgivaren ska se till att det finns bra rutiner, att dessa följs och att de i korthet innebär att hemtjänstpersonalen använder handskar och skyddsförkläde vid omvårdnadsarbete, att personalen tvättar händerna före och efter vårdinsatser och använder handsprit. Det följer av arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön genom att förebygga ohälsa hos personalen, 3 kap. 2 § arbetsmiljölagen.

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter om basal hygien, som syftar till god hygien inom vård och omsorg (SOSFS 2015:10). Vårdgivare är ansvariga för att personal inom hemtjänsten bär kortärmad tröja som arbetsplagg. Tröjan ska tåla att tvättas i 60 grader, och det ska finnas tillfälle att byta arbetskläder om de smutsar ner sig under arbetsdagen. Mer information finns på Socialstyrelsen.se, http://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/basalhygienivardochomsorg#anchor_12

Det är sammanfattningsvis ett ansvar för arbetsgivare/vårdgivare utifrån arbetsmiljölagen och Socialstyrelsens hygienföreskrifter att fastställa de rutiner som behövs för att säkerställa att gällande regler följs. Det är viktigt att se till att personalen har god kännedom om och följer rutinerna.

Frågor om cirkuläret kan ställas till Lina Cronebäck lina.croneback@skl.se och
Frida Kertz frida.kertz@skl.se

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för arbetsgivarpolitik

Sophie Thörne
Arbetsrättschef

Frida Kertz
Arbetsrättsjurist

Bilagor: Högsta förvaltningsdomstolens domar mål nr 1376–1383-15 och 1624-15.